

A 19-ES VÖRÖS HADSEREG

I.

Az 1918. januári nagy budapesti sztrájk jelezte először hazánkban az orosz proletárforradalom hatását. Lenin felhívása eljutott és hatott az imperialista háborútól szabadulni akaró magyar tömegekre is. A júniusi hatnapos sztrájkban már egyöntetű a jelszó: „Kövessük Szovjetország példáját!” Miközben a háború kitörésében árulónak bizonyult jobboldali munkásvezetők ismét csak a választójogig jutnak el, mint legnagyobb követelésig, a munkások és katonák példát látó tömegei eldöntik a helyzetet. Nem kis hatása van ebben a fordulatban, a tömegek forradalmi hangulatában és cselekvő megindulásában, az orosz forradalom tapasztalataival hazaérkező volt hadifoglyoknak. A magyar hadifoglyok — munkások és parasztok — közel százezres tömege csatlakozott a Nagy Októberi Forradalom fegyveres védelméhez, s nem pusztán csatlakozott, hanem eredményes harcokban edződött a lenini forradalom öntudatos katonájává.

1918. októbere tehát nagy szocialista erőket, törekvéseket szabadít fel, amelyeket már novemberben fékezni igyekszik a szociáldemokrata vezetők árulása, közös fronton az álradikális, „forradalmi” kormánykörökkel. Kunfi „hathetes szünetet” hirdet az osztályharcban. A nép forradalma ellen nyíltan lépnek fel a régi világ urai, akik óhajtják és meg is kapják a blokádot tartó nyugati imperialisták támogatását. A forradalmi példát látó és követő tömeget szervezett forradalmi sereggé kovácsolni csak egy erő volt alkalmas: a november 20-án megalakult **Kommunista Párt**.

Szamuely Tibor decemberben felveti, hogy szavukon kell fogni Kunfiékat: ha nem töltik be hivatásukat, űzzék el őket. Bebizonyítja a szociáldemokrata vezetők minden árulását, amellyel a forradalmat igyekeznek leszerelni. Ideáljuk a polgári demokrácia és így a munkás-paraszt tömegeket el akarják tántorítani a felismert útról. Az áruló politika néhány hét alatt már nyílt ellenforradalmi cselekményekké fajul és az árulás következményeként Szamuely Tibor 1919. február 6-án a „fegyverkezettek” jelszó alatt fejezi ki a Kommunista Párt, a forradalmi tömegek irányvonalát, fújja meg harci riadóját.

Csepel dolgozói március 18-án a proletárdiktatúrát éltetik, pedig a kommunista vezetők a Gyűjtőfogházban vannak. A gyűlés határozata szabadonbocsátásukat is követeli. A Párt programját a gyárak dolgozói ismerik és követik. Néhány nap és a már nyilvánvalóan csődbejutott októberi kormány lemond, a proletárok kezébe adva a hatalmat.

Az ellenség azonban, az európai burzsoázia hadseregei, a kommunista forradalom — az orosz és minden kommunista forradalom — megállításának és megsemmisítésének parancsával az ország területén áll.

„Mi egy pillanattig sem voltunk kétségben, tudtuk, hogy az entente nem fogja túrni a proletárdiktatúrát” — mondja 1935-ben Rákosi Mátyás a bíróság előtt. A kommunisták nem várták tétlenül az eseményeket: hadsereget toboroznak; az első toborzott egységeket azonban a túlerő szétveri. Április végén veszélyessé válik a helyzet, amit súlyossá tesz a szociáldemokrata vezetők magatartása: elérkezettnek látják az időt a proletárdiktatúra felszámolására — árulásuk betetőzésére. Május 1-én a hadsereg a Tisza vonalára vonul vissza. Ennek a hadseregnek még a burzsoá Károlyi-kormány volt a szervezője, a proletárforradalommal nem rokonszenvező, sőt ellenséges tiszték a vezetői. Az ellenség Budapestet fenyegette . . .

A Munkás- és Katona Tanács határozatot hozott: „Az utolsó puska-lövésig védeni kell a proletáruralmat!” A felhívásnak óriási a hatása. A jelentkezők számbayétele a szakszervezetekben kezdődik, de az apparátusok kicsinynek bizonyulnak: a gyárakra decentralizálják.

„. . . a munkásság **túlnyomó többsége** nagy lelkesedéssel a kommunista álláspontot tette magáévá . . . Két nap alatt 90.000 munkás és paraszt lépett be a hadseregbe. Teljesen elképzelhetetlen, hogy a háborútól megundorodott tömeg egy blokádtól álló országban ilyen gyorsan a segítségünkre sietett volna, ha nem lettek volna a kommunizmusnak **mély gyökei**” — állapítja meg Rákosi elvtárs a bíróság előtt.

II.

De nemcsak a lelkesedés, a forradalom megvédésének, az ellenség szándékainak megértése volt nagy, hanem a harcok eredményessége is. A munkások és parasztok önkéntes jelentkezése a harcterületeken már előbb megindult. Jellemzően fejezi ezt ki az 1919. április 26-án kelt hadseregparancs:

„F. h. 26-án Nyiregyházánál egy egész napon át vívott nehéz harcban az 1. hadosztály részei a túlerővel támadó ellenséget nemcsak, hogy megállásra kényszerítették, hanem ellentámadásba átmenve, rája érzékeny veszteséget mértek, tőle lövegeket, géppuskákat zsákmányoltak és nagyszámú foglyot ejtettek.

„Igaz örömmel közlöm a Tanácsköztársaság fiatal hadseregének ezen első jelentős sikerét a hadsereg minden részével, s követhető mintaképpül állítom minden csapatrész elé az 1. hadosztály ezen szép magatartását.

„Dicséretemet és elismerésemet fejezem ki a Tanácskormány nevében a **nagyszerű csepeli munkás zlj-nak**, a II/32. zlj-nak és a **felfegyverzett nyiregyházi munkásoknak**, kik ezen magatartásukkal megmutatták azt, hogy forradalmi vasfegyelemmel és erős akarattal győzni lehet az imperialista túlerővel szemben is . . .

„. . . Az ő példájukat tartsa szem előtt a hadsereg minden tagja s akkor siker fogja koronázni igazságos törekvésünket . . .” (Kiemelések a szerzőtől.)

A felfegyverzett munkásosztály és parasztság a forradalom védelmét és a haza védelmét egynek tekintette. Május első napjaiban az utolsó bányaterületet, Salgótarjánt veszélyeztették a csehek, amikor Rákosi elvtársat a Párt odaküldte és ténykedése nyomán rövidesen megfordult a harc állása.

Néhány nap kellett csak a tömegesen jelentkező, közel százezer munkás és paraszt szervezett hadseregbe állításához. Ez a folyamat szinte

harc közben történt meg, de győzelmek sorozatát eredményező harcok közben. Ennek, a történelem során hazánkban még ugyancsak nem tapasztalt katonai szervezésnek megalkotója Stromfeld Aurél vezérkari főnök volt. Bár komiszárok szervezeten nem állnak a csapatok rendelkezésére, mégis az egyes csapatoknál és alegységeknél a politikailag fejlett vörös katonák öntevékeny politikai felvilágosító munkájukkal nagy mértékben fokozták a katonák harci lelkesedését.

Az eredmények nem maradtak el. Különös fénnel mutat rá a munkászászlóaljok teljesítményére a május 21-én kiadott hadseregparancs:

„Május 20-án Miskolc és Pétervására körül lefolyt harcok örök időkre történelmi jelentőséggel fognak tündökölni. Nem a stratégiai siker, hanem a **proletár áldozatkészség és határtalan lelkesedés** tette nevezetessé a miskolci és pétervásári harcokat. Az erő és öntudat meghozta a kívánt sikert, megvertük az imperialisták hordáit. A harcok alkalmából hálás köszönetemet fejezem ki a forradalmi kormányzótanács nevében a vörös katonáknak.

„Ezek a harcok első próbái voltak a budapesti munkásokból alakult **újjaszervezett** proletár hadseregnek. **17 napi munka** örök időkre szóló bámulatra méltó eredményeket hozott és sikereket biztosított.

„A proletáröntudat minden nehézséget legyűrve néhány nap alatt Vörös Hadseregünket minden akadályt legyőző erővel ruházta fel. Különös elismerés illeti **Landler Jenő** elvtársat, a III. hadtest parancsnokát, aki időt és fáradságot nem kímélve, betegségétől nem akadályoztatva, emberfeletti munkát végzett a hadtestéhez tartozó vörös katonák harci készségének és lelkesedésének fejlesztése ügyében...

„Nem találok szavakat a harcokban résztvevő csapatok harci készségének, lelkesedésének, öntudatos fellépésének és bámulatos fegyelmének dicséretére. De azok, akik jelen voltunk a csapatok felvonulásánál és előnyomulásánál, akik láttuk az emberfeletti tüzfegyelmet, **soha el nem múló hálával fogunk gondolni azokra a proletárkatonákra, akik a proletárruralom iránti lelkesedéstől vezéreltetve harcoltak a tanácsköztársaság sikeréért.**

„A budapesti munkásság színe-javából alakult következő ezredek katonáit külön dicsérem meg nagyszerű harckészségükért: a MAV. gépgyár, az Északi Főműhely, Istvántelki és Gazdasági Gépgyár és Láng-gyár munkásaiból alakult 7. munkásezred, a MAV. gépgyári munkásokból alakult 8. munkásezred, a MÉMOSZ, a postásokból, óbudai hajógyári munkásokból alakult 9. munkásezred, a 32. budapesti gyalogezred, mely különböző ipari munkásokból alakult, továbbá a 38. és 32-ik tüzérezred, 29. ezred 1. ütege, a 10. dandárnak 2. és 3. zászlóalja, valamint a II./3. zászlóalj és a diósgyőri munkásokból alakult II./15. zászlóalj katonái harcoltak minden dicséretet felülmúló elszántsággal és erővel. A tüzérség pompás felvonulása biztos és gyors beavatkozása csak siettette a sikert...” (Kiemelések a szerzőtől.)

Szamuely Tibor harci felszólítása, Rákosi Mátyás, Landler Jenő politikai és katonai szervező munkája, Stromfeld Aurél katonai végrehajtása alig 2—3 hét után a hadseregparancsban felsorolt munkásezredek és zászlóaljok önfeláldozó harca nyomán a cseh és román burzsoá hadseregek visz-

szaszorítását eredményezte és úgy látszott, hogy az imperialista intervenciósok kedvét szegi a további támadástól. Azokban a harcokban, melyek Kassa és Bártfa visszafoglalását eredményezték, Rákosi elvtárs puskával a kezében vett részt.

A vörös katonák harci sikereinek értékelésénél meg kell állapítani, hogy ezeknek a munkászászlóaljoknak és ezredeknek zömét olyan munkásokból toborozta a magyar tanácskormány, akik, mint hadiipari munkások, igen kevés, vagy mondhatni, semmi haditapasztalattal nem rendelkeztek. Hozzá kell ehhez tenni azt is, hogy nem egy parancsnok akadt — a forradalommal nem rokonszenvező, vagy egyenesen ellenséges tiszték —, akik a budapesti szemlén még ott feszítettek lóháton a gyakran csak katonasapítás civilruhásaik előtt, de a frontokra már nem érkeztek meg.

A kassai győzelmet bejelentő hadseregparancs utal a csapatok, illetve tiszték harci tapasztalatára, kiemelve a forradalomhoz hű parancsnokokat:

„Megnyertük a kassai csatát! Több napig tartó harcok árán a mindenkor kiváló délvidéki 6. hadosztály derék, fáradságot és veszélyt nem ismerő lelkes csapatai bámulatos forradalmi lendülettel megtörték az ellenség szívós ellenállását, visszavetették elkeseredett ellentámadásait és tegnap este 7 órakor nagy lelkesedéssel bevonultak Kassára.

„E nagy győzelem kivívásáért hála és köszönet illeti meg ezen kiváló csapatok minden egyes katonáját épp úgy, mint annak valamennyi haditapasztalt, céltudatos parancsnokát.

„Balszárnyon derék felvidéki 16. sz. gyalogezredünk többnyire tót ajkú proletárjai eddigi kiváló teljesítményük sorozatát Korpóna és Selmechánya bevételeivel egészítették ki.”

Ez a parancs egyben azt is bizonyítja, hogy a 19-es Vörös Hadsereg ösztetelésében is, szellemében is a proletár nemzetköziség hadserege volt.

A forradalomnak azonban nemcsak külső ellenségei voltak. A munkásezredek halálmegvetően bátor vörös katonái, akik híd nélkül keltek át a megáradt Tiszán és verték vissza a románokat, tudták, hogy a forradalomért, hazájukért, a proletárdiktatúráért harcolnak. Ez adott nekik erőt akkor is, amikor a sok esetben áruló parancsnokok szándéka ellenére vívták ki a sikert. Ebben nem kis részük volt a már említett politikai megbízottaknak. Ahol tevékenykedtek — többnyire saját kezdeményezésből —, ott fegyverem és ennek nyomán harci siker volt.

A forradalomnak azonban a belső ellenség ellen is harcot kellett vívnia. Azt a hibát és tévedést, hogy már az első napokban nem történt meg a földek paraszti tulajdonba adása, elsősorban a földmunkás és kisparaszti katonák között tudta az ellenség felhasználni. De a romboló tevékenység az ipari munkásság között is megindult és ebben főcsahosként Böhm és jobboldali szociáldemokrata bandája szerepelt, akik már áprilisban le akarták fegyverezni a forradalmat. Magatartásuk párhuzamos és nyilvánvaló segítése volt a hivatásos ellenforradalmárok ténykedésének: Horthy, Bethlen és társaik, a szegedi kormány hazaáruló politikáját támogatta. Míg a vörös katonák hazájuk szabadságáért ontották vérüket és vívták ki sorozatos győzelmeiket, a „szegediek” a románokkal, franciákkal és több intervenciós-sal tárgyaltak, ezalatt a szociáldemokrata árulók belülről bontották a frontot.

Július 26-án még az alábbi hadseregparancs jelent meg:

„Vörös katonák! A Vörös Hadsereg diadalmas harcainak a mai nappal újabb dicsőséges időszaka záródik le! E harcok újból fényes bizonyosságát szolgáltatták a Vörös Hadsereg harckészségének, vasfegyelmének és forradalmi lendületének. A hadsereg nehéz viszonyok között, tisztán a saját készleteire utalva egy merész és katonai művelettel, megáradt Tiszán való átkeléssel kezdte meg a diadalmas előnyomulását, erős csapást mérve az ellenségre, mely futva menekült jól megerősített állásaiból, számos foglyot és nagymennyiségű hadianyagot hagyva nekünk zsákmányul...

„... Különösen ki kell emelnem az I. és a mindig veretlen III. hadtest csapatait, nevezetesen pedig a 7. és 6. hadosztályt, mely utóbbi óriási túlerővel szemben, tőle megszokott vitézséggel és kitarással dicsőséget dicsőségre halmozott.”

Augusztus 2-án a Vörös Ujság „Döntő óra” címen megjelent cikke figyelmeztet a rombolók tevékenysége nyomán megingó front veszélyeire. „Önmaga ássa a saját maga sírját!” kiáltja a felhívás a munkásosztálynak. A sírásók, a forradalmat első pillanattól eláruló szociáldemokraták voltak, a II. Internacionálé megalkuvó, rothadt politikájának itteni képviselői.

III.

1919 hőse a vörös katona, a munkásezredek harcosa. Ha túlélte az ellenforradalom szörnyű üldözéseit és ha megérte a felszabadulást, ma büszke öntudattal tekinthet vissza történelmi súlyú harcára, melynek jelentőségét Lenin is elismerte, értékelte üzenetében. A forradalmi harc két jellemzője: *a hazafiaság és a nemzetköziség* megvolt ebben a küzdelemben. Az a szándék, hogy a frontok — a szovjet és a magyar — találkozzanak és közvetlen támogatást nyújtsanak egymásnak: főleg az árulók ténykedésén bukkott meg.

Nekünk, a Néphadsereg katonáinak a következő tanulságokat kell levonnunk a Magyar Tanácsköztársaság katonái, a vörös katonák harcaiból:

1. Meg kell ismernünk a Magyar Vörös Hadsereg és a vörös katonák hőstetteit és lelkesedésükből, hazaszeretetükből példát kell merítenünk.

2. Magasra kell emelni politikai és szakmai tudásunkat. Előbbit azért, hogy megszilárduljon forradalmi éberségünk, továbbá, hogy megteremtjük a sztálini haditudomány elsajátításának alapfeltételét, utóbbit azért, mert a lelkesedés önmagában nem elég a győzelem biztosításához.

3. Fokozni kell a Párthoz való hűségünket, ahhoz a Párthoz, mely a Nagy Októberi Szocialista Forradalom nyomdokain, Rákosi Mátyás, Szamuely Tibor vezetésével, 1919-ben győzelmekre vezette a munkásosztályt; ahhoz a Párthoz, mely a 19-es hibákon tanulva, de a hősök példáját megőrizve, Rákosi elvtárs vezetésével viszi most teljes győzelemre a szocializmus ügyét.

1919. emlékét, de a 19-es vörös katonát magát is, az ellenforradalom, a fasizmus, negyedszázadon át igyekezett bemocskolni. Nekünk, a Magyar Néphadsereg katonáinak magasra kell emelni a magyar nép minden forradalmának, a nép hazaszeretete minden lángoló megnyilvánulásának zászlaját; *a hazaszeretet és a nemzetköziség leglángolóbb megnyilvánulását* pedig a 19-es vörös katona példázza a magyar forradalmak történetében.